

ALLES OVER
ELEKTRISCHE
AUTO'S

INKIJKEXEMPLAAR

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	11
1. Inleiding: elektrische revolutie	13
2. Elektrisch rijden in de praktijk.....	19
Stilte.....	19
Alles met één pedaal (One-pedal driving)	20
Zuinig rijden.....	21
Niet meer schakelen.....	23
Snelheid	23
Invloed van het weer: kou, wind en regen	24
Nooit meer krabben	25
Altijd met een ‘volle tank’ vertrekken	25
Onderweg tanken bijladen	26
Trekhaak	26
Goede voorlichting.....	27
3. Is elektrisch rijden goedkoper?	31
Totale kosten (TCO).....	31
Voorbeeld 1: drie even dure auto's.....	31
Voorbeeld 2: Tesla Model S versus Volvo V60	32
Elektriciteit versus fossiele brandstof.....	34
Financiële voordelen.....	35
Zakelijke voordelen: lagere bijtelling.....	36
Minder onderhoud.....	37
Waardevermindering (afschrijving).....	38
Zonnepanelen.....	42
Autodelen	42
Wanneer is het niet goedkoper?	43
Niet alleen personenwagens	44

4. Laden en laadpalen..... 45

Typen laadkabels en aansluitingen.....	45
Regulier stopcontact (Schuko)	45
CEE-stekker.....	46
Type 1-stekker (Yazaki)	46
Type 2-stekker (Mennekes).....	48
CHAdeMo-stekker.....	48
CCS-stekker (Combined Charging System)	49
Thuisladen.....	49
Een eigen laadpaal.....	50
Groepenkast en fasen.....	52
Laadpaal aanvragen.....	54
Openbare laadpalen	55
Tarieven	57
Snelladen.....	60
Laadpaal-etiquette	60
Laden op het werk	62
Geen eigen laadpaal?	62
Laadpleinen, hotels en restaurants.....	63

5. Omgaan met de (beperkte) actieradius van de accu65

Bereik	65
Hoeveel kilometers heb je nodig?	65
Resterende kilometers zeggen niet zo veel.....	67
Rijstijl	68
Regeneratie.....	69
Verwarming.....	70
De accu en winterkou.....	71
De invloed van wind en regen	72
Luchtweerstand	73
Velgen en banden.....	74
‘Hypermilen’.....	75
Wat als de accu (bijna) leeg is?.....	75
Wat claimt de fabrikant? (NEDC en WLTP).....	77

6. Op reis en op vakantie.....	81
Haalbare afstanden	81
Onhaalbare afstanden.....	81
Routeplanning.....	83
Plan B.....	84
Laadpassen	84
Hotels.....	85
Campings.....	86
Kabels en adapters.....	86
Geen laadpaal, wat nu?.....	86
Caravan of aanhangwagen.....	86
Is het te doen?	87
7. Aankooptips nieuw en tweedehands.....	89
Prijs.....	89
Betaalbare EV's	90
Meer ruimte, comfort en range.....	91
Punten om op te letten.....	92
1 of 3-fase	92
Maximaal snelladen.....	92
Actief koelsysteem.....	93
Snelladen.....	93
Actieradius.....	93
Warmtepomp.....	94
Updates.....	94
Smartphone app	94
Interface.....	95
Navigatie.....	95
Apple Carplay, Android Auto en apps.....	96
Garantie	96
Platform.....	96

8. Het einde van het fossiele tijdperk.....	105
Koolstofdioxide.....	105
Verbranding van fossiele bronnen.....	106
De inefficiëntie van de verbrandingsmotor	108
Olievoorraad.....	108
Risico's	110
Energieslurpende olieproductie.....	111
Toekomst.....	113
9. Hoe milieuvriendelijk zijn EV's?	115
De impact van uitlaatgassen	115
Fijnstof in steden	117
Berekening CO ₂ accu en brandstof	120
Definitie van een autoleven	123
Meer scenario's	124
Gesjoemel met groene stroom.....	125
Grijze stroom wordt groener	127
Welke grondstoffen zitten er in een accu?	129
Schade voor het landschap	131
Accurecycling.....	132
Elektrisch rijden wordt alleen maar groener.....	133
10. Wat is de levensduur van een accu?.....	135
Verskil	135
Energiebeheer.....	136
Accutechniek.....	136
Veroudering.....	136
Onderlinge verschillen.....	138
Accumanagement.....	139
Niet helemaal vol, niet helemaal leeg.....	139
Levensduur.....	140
Garantie	141
Is snelladen slecht?.....	141

11. Is waterstof een beter alternatief?	143
Wat is waterstof?	144
Blauwe waterstof	145
Vergelijkbaar met een brandstofauto	146
Is het goedkoper?	147
Tankstations	148
Veiligheid	149
Levensduur	150
Beschikbare waterstofauto's	150
Waarvoor waterstof nuttiger is	152
12. Ander elektrisch vervoer	157
Elektrische bussen	157
Elektrische vrachtwagens en busjes	158
Elektrische motoren	161
Elektrische vliegtuigen	165
Elektrische schepen	168
13. De historie van elektrische auto's	169
Ook vroeger al voordelen	169
Eenvoudig te starten	170
De doorbraak van de fossiele auto	171
1950-1990	172
EV1 (1996-2003)	173
Voortijdig einde elektrisch tijdperk	175
Tesla	176
14. Toekomst	177
Knelpunten en oplossingen	177
Het bereik	177
De laadtijd	177
Het aantal laadpalen	177
Laadpalen met verschillende betaalsystemen	178
Laadprotocol	178
De aanschafkosten	179
Tweedehands aanbod	179
Het sentiment	179

Inductieladen	180
Slim laden	184
Met je auto je huis van stroom voorzien (V2G).....	185
Stopcontact	186
Huisaccu (PowerWall).....	186
Laadpaal voor gelijkstroom	187
Groot Europees netwerk snellaadstations	188
Nieuw accutechnologie: solid-state	188
Hogere energiedichtheid	189
Snelladen.....	190
Levensduur.....	190
Knelpunten	191
Voorbeelden.....	192
Zelfrijdende auto's	193
Begrippenlijst.....	194
Index.....	197
Nuttige links & apps.....	202

Voorwoord

Marina van Helvoort

In 2011 werd ik via een recruitmentbureau benaderd - een gerenommeerd automerk zocht dames zonder enige ervaring in de autobranche voor de indrukwekkende functie van *'Zero Emission Sales Representative'*. Toevallig had ik het jaar daarvoor gebruik mogen maken van een Nissan Leaf en het rijcomfort had mij zo aangenaam verrast dat dit idee mij zeer aansprak. Na een succesvolle sollicitatie werd ik samen met een tiental andere dames de autowereld in geslingerd om elektrische auto's (EV's) te promoten.

Maar de conservatieve autobranche was onverbiddelijk en het initiatief was helaas een kort leven beschoren. Tien jaar geleden kende elektrisch rijden van alle kanten behoorlijk wat verzet. Een idealistische vrouw in een mannenwereld klinkt romantisch, maar ik predikte elektrische auto's, was geen 'petrol head' en was een vrouw - oftewel ik stond dus al 3-0 achter. Het waren roerige tijden met meer downs dan ups. Veelgehoorde reacties waren: "Ach vrouwtje, dat elektrisch rijden gaat het niet worden hoor, ik wacht wel op waterstof" of "Elektrisch rijden lijkt me leuk, maar je kunt nergens laden" en de klassieker "Elektrisch rijden!? Meid, dat doen we op de kermis!" Ik merkte al snel dat overtuigen niet de manier was om de EV-transitie vooruit te helpen. De angst voor het onbekende was destijds erg groot en onbekend maakt nog steeds onbemind. Gelukkig waren er ook genoeg mensen met dezelfde idealen die mijn kruistocht wel konden waarderen.

Dat motiveerde mij om mijn eigen EV-bedrijfje E-Division te starten. Inmiddels is dit uitgegroeid tot een netwerkbedrijf waarbij ik, met andere specialisten, adviseer en projecten begeleid. Daarnaast ben ik bestuurslid van de VER (Vereniging Elektrische Rijders) - een vereniging die zich belangeloos inzet voor alle huidige en toekomstige elektrische rijders. In samenwerking met de VER stuur ik 'De Nationale EV Helpdesk' aan, want wat heb je aan al die kennis als je het niet deelt? Mijn missie is na al die jaren hetzelfde gebleven: "Iedereen elektrisch rijden met de juiste informatie".

Mijn elektrisch hart klopt nog steeds sneller van alle initiatieven die worden genomen om bedrijven en toekomstige EV-rijders wegwijs te maken in de woelige wereld van elektrisch rijden en daar hoort dit boek van Jeroen zeker bij. De vorige editie was al behoorlijk compleet en gedetailleerd, maar met dit nieuwe boek heeft hij een volwaardige opvolger geschreven. Het boek is rijk aan hedendaagse praktijkvoorbeelden en waardevolle tips waar toekomstige en zelfs huidige EV-rijders heel wat aan zullen hebben. Chapeau hoor!

Waar het vroeger lastig was om een laadpunt te vinden, is dat vandaag de dag vrij eenvoudig. Bovendien hebben elektrische auto's nu een veel grotere actieradius. Dit maakt elektrisch rijden toegankelijker voor steeds meer mensen. Bovendien is de transitie waarin we ons nu bevinden bijzonder spannend. De communicatie van je auto met je smartphone of een laadpaal, nieuwe features dankzij updates en je auto als energieopslag kunnen gebruiken zijn allemaal interessante ontwikkelingen. Zo wordt de elektrische auto een belangrijke schakel in een groter proces, weg van fossiele brandstoffen en naar een schonere leefomgeving.

Ik ben nu een Nissan Leaf, een Renault Fluence, drie Renault Zoe's, een Tesla Model 3 en een dozijn testritten met de nieuwste EV's wijzer, maar ook ik leer nog iedere dag. Ik hoop van harte dat jij als lezer geïnspireerd raakt door dit boek en serieus overweegt welke rol jij kan spelen binnen de EV-transitie, net zoals ik dat jaren geleden ook heb gedaan.

Veel succes en leesplezier!

Marina van Helvoort

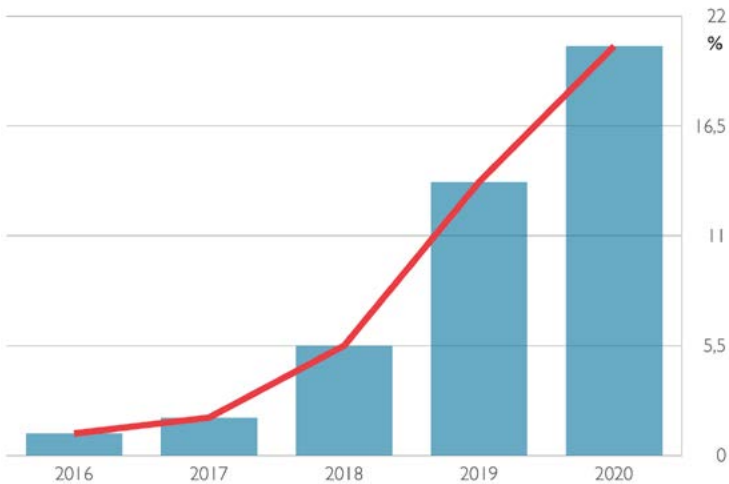
- Rijdt elektrisch sinds 2011
- bestuurslid Vereniging Elektrische Rijders
- Eigenaar E-Division

1. Inleiding: elektrische revolutie

De opmars van elektrische auto's (EV's) gaat harder dan ooit tevoren. Er is bijna geen automerk meer zonder een elektrische model in de showroom heeft en er staan tientallen nieuwe modellen voor de komende jaren gepland. Sterker nog, steeds meer autobedrijven willen versneld stoppen met auto's met een verbrandingsmotor. Volkswagen (VW), Volvo, Jaguar, Mini en Audi hebben aangekondigd vanaf 2030 alleen nog EV's te produceren. VW gaat van de traditionele fabrikanten het verst en heeft aangekondigd zes eigen accufabrieken in Europa te gaan bouwen en het Europese Ionity-snellaadnetwerk te vergroten van 400 snelladers nu naar 18.000 in de nabije toekomst.

In heel 2020 was een op de vijf van alle nieuwe auto's in Nederland een EV. Er werden toen ruim 70.000 100% elektrische auto's verkocht. Ter vergelijking: in 2018 werden er in Nederland nog maar 24.000 volledig elektrische auto's verkocht, wat destijds drie maal zoveel was als in 2017. In slechts enkele jaren tijd is een elektrische auto veranderd van iets exotisch, dat je slechts af en toe op de weg zag rijden, naar een doodnormale auto waarin je collega, buurvrouw of familielid rijdt. Terwijl de autoverkopen in 2020 instortten, mede door de coronacrisis, werden er voor EV's nieuwe records gebroken. Dit is geen Nederlands verschijnsel, want het doet zich wereldwijd voor. Volgens een rapport van het Internationale Energieagentschap (IEA) is het aantal registraties van elektrische auto's in 2020 wereldwijd met 41% gestegen, vergeleken met het jaar ervoor. Er rijden op dit moment 10 miljoen elektrische auto's rond, waarvan 1 miljoen busjes, vrachtwagens en bussen. Het IEA verwacht dat het aantal elektrische voertuigen in 2030 wereldwijd minimaal zal stijgen naar 145 miljoen stuks, maar als overheden de transitie versnellen kan dit oplopen tot 230 miljoen stuks. Iets dat daarbij in ieder geval zal helpen is de strenge Euro 7-norm die in 2025 van kracht wordt. Die verplicht auto's 66% minder CO₂ uit te stoten ten opzichte van de huidige norm van 95 gram (per kilometer). Ook de hoeveelheid stikstof en fijnstof moet flink dalen. Waarom dat belangrijk is, lees je in hoofdstuk 8: in Nederland sterven jaarlijks 10.000 mensen vroegtijdig als direct gevolg van luchtverontreiniging.

Alles over elektrische auto's

De snelle groei van de verkoop van aantal nieuwe elektrische auto's per jaar. De waarde toont het percentage EV's in de automarkt. (bron: RVO)

Tijdens een ongewoon koude winter begin 2021, had Texas te maken met een langdurige stroomstoring. EV's bleken de redding voor menig huishouden. Een opgeladen elektrische auto kon het hele gezin, plus huisdieren, dag en nacht warm houden en ook nog eens noodzakelijke apparaten als mobiele telefoons opladen. Met een auto met een verbrandingsmotor had dat minder makkelijk gekund. De motor had dan continu moeten draaien, alleen voor de verwarming. In een overdekte garage, zoals veel mensen die in Texas hebben, kan dat niet vanwege de uitlaatgassen. Bovendien verbruikt een stationair draaiende motor onnodig veel energie en maakt hij lawaai.

Waren autofabrikanten enkele jaren terug nog afwachtend als het op EV's aankwam, ondertussen heeft vrijwel iedere dealer een elektrisch model in de showroom staan. Aan de onderkant van de markt zijn dat weliswaar vaak varianten op bestaande benzinemodellen, vaak ook met een beperkt bereik, maar tegelijkertijd zien we ook steeds vaker dat autofabrikanten steeds vaker een met geoptimaliseerd ontwerp komen, in plaats van omgebouwde benzineauto's waarbij onnodig rekening wordt gehouden met een grote verbrandingsmotor. Daardoor kan de motorkap korter zijn en kunnen de wielen verder uit elkaar worden geplaatst zodat de interieurruimte veel groter is dan wat van buiten gezien zou denken. Ook de draaicirkel is vaak korter omdat de voorwielen verder kunnen draaien.

Over tien jaar zou de automarkt er wel eens heel anders kunnen uitzien. Er staan tientallen start-ups te trappelen om de markt te betreden. Die nieuwe merken komen deels uit Europa, maar ook uit de VS en China. In dat laatste land rijden auto's van tientallen merken rond waar we hier nog nooit van hebben gehoord. De Chinese auto-industrie heeft zijn pijlen steeds meer op Europa gericht en zou zich kunnen ontwikkelen tot een dominante nieuwe partij, vergelijkbaar met de opkomst van Japanse merken in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw. Daar komt nog bij dat steeds meer elektronicafabrikanten, die onder andere bekend zijn van smartphones, aankondigen dat ze auto's gaan ontwikkelen. Naast grootmacht Apple hebben Huawei, Xiaomi, Sony en LG aangegeven interesse te hebben in het (mede-)ontwikkelen van 'elektrische voertuigen'. Wellicht wordt je volgende auto wel een Sono Sion, Lightyear One, Lucid Air of Xpeng P5.

Tegelijkertijd gaan de technologische ontwikkelingen ook ontzettend snel. Niet alleen worden accu's steeds beter en goedkoper, ook zien we allerlei nieuwe technologie die tot voor kort nog niet beschikbaar was. Denk aan een accupakket dat op basis van 800V werkt in plaats van de gebruikelijke 400V en die daardoor veel sneller kan laden. Al na vijf minuten kun je weer 100km rijden en na iets meer dan een kwartier zit de accu al 80% vol. Dankzij de hogere spanning wordt de stroomsterkte lager en dat resulteert weer tot minder warmte en weerstand - daardoor kunnen dunnere, lichtere en goedkopere koperkabels gebruikt worden. Deze nieuwe techniek zagen we eerst in luxe sportwagens van Porsche en Audi, maar wordt nu ook steeds vaker in andere, meer betaalbare auto's toegepast, zoals de Hyundai Ioniq 5 en de Kia EV6.

Een geoptimaliseerd elektrisch platform betekent meestal dat een auto beter gestroomlijnd is, waardoor hij efficiënter en zuiniger rijdt en dus verder komt op een acculading. Hoe lager de weerstandscoëfficiënt (oftewel de C_w -waarde), des te beter de auto de luchtweerstand kan overwinnen en des te minder energie hij daarvoor nodig heeft. Een sportwagen heeft logischerwijs een lagere C_w -waarde dan een SUV. In die zin is het wel wat jammer dat autofabrikanten momenteel vooral crossovers en SUV's uitbrengen.

Met de snelle groei van het aantal elektrische auto's, groeit de laadinfrastructuur mee, hoewel dat niet in ieder land even snel gaat. Begin 2021 stonden er in Nederland ruim 70.000 openbare laadpalen, waarvan het grootste deel ook 24 uur per dag beschikbaar is. Daar bovenop staan er circa 150.000 laadpalen op privéterrein, zoals op de oprit van een woonhuis. Verder zijn er nu ruim 2200 snelladers en daar komen er iedere maand tientallen van bij - ook bij winkelcentra, supermarkten en restaurants, zoals McDonald's (bij sommige Aldi-en Lidl-vestigingen kun je zelfs gratis laden).

Toch gaat het niet overal in Europa even snel. Noorwegen loopt voorop. Daar was in 2020 maar liefst 54,3% van alle nieuwe auto's 100% elektrisch en vind je bij praktisch ieder winkelcentrum wel laadpalen. In Duitsland, het grootste autoland van Europa dat pas laat op de elektrische trein is gestapt, is de EV-verkoop in 2020 verdrievoudigd ten opzichte van 2019. Opvallend is ook dat de helft van alle nieuwverkopen naar particulieren ging. In 2021 wordt daar de mijlpaal van 1 miljoen EV's gehaald. Maar de laadinfrastructuur loopt hopeloos achter op die van Nederland en zit meer op het niveau van Tsjechië. In België is de situatie nog lastiger en moet je echt zoeken naar een laadpaal of vooral snelladen langs de snelweg. Daar staat tegenover dat mensen daar vaker over een eigen oprit beschikken (tenzij ze middenin een stad wonen) en dan dus ook thuis kunnen laden. Na Noorwegen en Nederland beschikken alleen het Verenigd Koninkrijk, Zweden, Zwitserland en Oostenrijk over een degelijke laadinfrastructuur. Er is dus nog veel te doen - zeker in Zuid-Europa, waar de minste laadpalen staan.

Aan het aanbod van nieuwe auto's ligt het niet, want dat is recentelijk enorm gestegen. Ten tijde van de eerste editie van dit boek, begin 2018, waren er slechts 35 EV's beschikbaar. In de tweede editie, halverwege 2019, waren dat er al 65 en tijdens de productie van deze derde editie staan er al 165 huidige en toekomstige wagens op een lijstje dat speciaal voor dit boek wordt bijgehouden. Het zijn er teveel om allemaal te bespreken. Alleen al onder de € 45.000 zijn er meer dan 40 nieuwe EV's beschikbaar. De prijzen zijn bovendien flink gedaald. Moest je eerst nog ruim € 30.000 neerleggen, nu vind je al diverse nieuwe EV's voor minder dan € 20.000.

Veel nieuwe modellen

Over de hele linie groeit het aantal EV's. De goedkoopste klasse begint rond de € 20.000, zoals de Dacia Spring EV, Renault Twingo Electric, Seat Mii, Skoda Citigo iV en de Fiat 500E. Ook grote en ruime wagens zijn voor een prettiger prijskaartje beschikbaar, zoals de MG ZS EV, de Mazda MX-30 en de Kia e-Soul. Zelfs voor lange afstanden van tegen de 400km zijn er diverse wagens onder de € 40.000 te vinden, zoals de VW ID.3, Kia e-Niro en Aways U5. En in het premium segment zijn er diverse EV's bijgekomen, zoals de BMW iX3 en i4, Mercedes EQS, Polestar 2, VW ID.4, Skoda Enyaq, Volvo XC40 en C40 en de Audi Q4. En een hele reeks EV's is wel aangekondigd, maar pas in of tegen 2022 beschikbaar, zoals de MG5 stationwagen, de BMW iX, Tesla Model Y, Sono Sion, Lucid Air, Audi e-tron A6 en Rivian R1T en R1S. Wie van razendsnelle sportwagens houdt kan ook z'n lol op met de Audi e-tron GT en de Porsche Taycan en de toekomstige MG Cyberster, Rimac Concept Two, Nio EP9, Drako GTE, Lotus Evija en de nieuwe Tesla Roadster.

Wereldwijd nemen overheden wetten aan om de energietransitie een boost te geven door in te zetten op meer emissieloze voertuigen. Het leefklimaat in steden moet gezonder worden, vandaar dat we steeds meer milieuzones zien waar zwaar vervuilende auto's niet meer mogen rijden. Amsterdam heeft zich de ambitie gesteld om vanaf 2030 alleen nog emissieloze auto's toe te staan. In datzelfde jaar moeten alle nieuwe auto's emissieloos zijn. De verkoop van nieuwe diesel- en benzineauto's wordt dan volledig gestaakt (maar tweedehands mogen ze uiteraard nog wel verkocht worden). Tegen die tijd rijden er volgens ramingen zo'n twee miljoen elektrische auto's in Nederland rond. Dat is veel, ruim tien keer zo veel als nu, maar het is goed om te realiseren dat het overgrote deel - ruim 75% van het totaal - dan nog steeds een verbrandingsmotor heeft en uitstoot veroorzaakt. Er is dan nog slechts 20 jaar te gaan tot het 2050 is en onze economie nagenoeg klimaatneutraal moet zijn, met 95% minder CO₂-uitstoot ten opzichte van 1990. Het zou een prestatie van jewelste zijn. Het jaar 2050 lijkt ver weg, maar is dat niet. Het is daarom zorgwekkend te noemen dat de huidige plannen nog niet verder kijken dan 2030, waarbij er tot die tijd maar heel langzaam wordt ingezet op verduurzaming. De aanname is blijkbaar dat we de grootste bulk van het werk wel tussen 2030 en 2050 zullen oppakken. Een saillant voorbeeld is het huidige stelsel van energiebelastingen dat flink op de schop moet. Het huidige stelsel is erg degressief ingericht, waardoor grootverbruikers minder betalen. In 2019

brachten huishoudens maar liefst 56% van de energiebelastingen opbrachten en bedrijven de resterende 44%, terwijl huishoudens slechts 13% van de energie verbruiken! In plaats van het 'vervuiler betaalt'-principe krijgen grootverbruikers enorme korting op de elektriciteitsprijs - de omgekeerde wereld. De salderingsregeling voor zonnepanelen, waarbij je voor het terugleveren dezelfde vergoeding krijg als wat je voor verbruik betaalt, wordt sinds kort ieder jaar versoerd. Gezien de enorme ambities is dat wat vroeg, waardoor rekensommetjes minder gunstig uitkomen en thuisaccu's (of EV's die stroom kunnen terugleveren) op termijn noodzakelijk zijn om optimaal gebruik te maken van de zonnestroom. Hetzelfde geldt voor het 'stimuleren' van elektrisch rijden. Tijdelijke vrijstellingen van BPM en wegenbelasting zijn mooi, maar de subsidiepot voor particulieren was al binnen een week op. De bijtelling voor zakelijke rijders, een belangrijke aanjager voor elektrificatie, is eerder dan voorheen afgesproken versoerd, waardoor het fiscale voordeel ten opzichte van brandstofauto's nog maar klein is. In 2021 ging de bijtelling van 8 naar 12% en in 2022 wordt dat 16%. Bovendien geldt voor alles boven de € 40.000 cataloguswaarde 22%, hetzelfde tarief als voor fossiele auto's. Tegelijkertijd zijn er politieke partijen die pleiten voor een kilometerheffing alleen voor elektrische auto's en extra belastingen op laadpalen. Terwijl Europa wakker geworden is en nu massaal inzet op elektrisch rijden, lijkt Nederland plots van strategie te wisselen. Dit gaat ten koste van onze voortrekkersrol en de investeringen de afgelopen jaren. Op termijn kan dit betekenen dat automerken hun nieuwste modellen eerder in andere landen uitbrengen. En het gevaar dreigt dat buitenlandse opkopers gebruikte elektrische auto's doorverkopen naar het buitenland, waardoor het tweedehands aanbod hier schraal blijft.

De elektrische revolutie begint op stoom te komen en is niet meer te stoppen. Maar afremmen met zicht op de finish is niet logisch. De ambities voor 2030 en 2050 vragen om daadkrachtig beleid, een lange termijnvisie en een goede informatievoorziening. Met dit boek hoop ik in ieder geval wat betreft dat laatste een bijdrage te kunnen leveren.

Jeroen Horlings

Begrippenlijst

Autopilot / ProPilot / Travel Assist / Etc

Een semi-autonome modus waarbij een auto zelf rijdt, remt, afstand houdt en de weg volgt. Onder andere Tesla, Nissan, Audi, Volkswagen, Mercedes en Volvo hebben auto's met deze functionaliteit. Het is de volgende stap na Adaptive Cruise Control en grotendeels vergelijkbaar met Level 2 autonoom rijden.

BEV

Battery Electric Vehicle. Een volledig elektrische auto, met een accu als stroombron. BEV is een alternatief voor EV.

CCS

Combined Charging System. Een relatief nieuwe aansluiting voor snelladen. De bovenkant bestaat uit een Type 1 of 2-stekker voor wisselstroom en daaronder zitten twee grote contacten voor gelijkstroom, voor tijdens het snelladen.

Chademo

Officieel 'CHAdEMO', wat staat voor 'charge de move'. Dit is net als CCS een connector voor een snellader, vooral te vinden bij Japanse EV's.

Drivetrain

Een drivetrain is een combinatie van componenten dat samen voor de aandrijving van de wielen zorgt. Bij elektrische auto is dat onder andere de accu en de elektromotor(en). Omdat de accu bij veel moderne ontwerpen in de bodemplaat verwerkt zit, is de drivetrain bij een EV in feite het chassis van een auto. Veel fabrikanten gebruiken dit als basis voor meerdere modellen.

EV

Electric Vehicle (elektrische auto)

Alternatieven: e-auto, elektrische auto, BEV (Battery Electric Vehicle)

FCEV

Fuel Cell Electric Vehicle. Een elektrische auto met een brandstofcel, bijvoorbeeld op basis van waterstof.

Guess-o-Meter

Het resterend aantal kilometers dat nog gereden kan worden op een accu. Dit is een schatting en geen exacte becijfering.

Hypermilen

De snelheid maximaal aanpassen aan de restcapaciteit van de accu om een eindbestemming rond de 0% of hoger te halen.

ICE

Internal Combustion Engine. Een auto met een verbrandingsmotor, die zijn energie haalt uit fossiele brandstof, zoals benzine, diesel of gas. Alternatieven: fossiele auto, brandstofauto, b-auto, ploffauto

kW(h)

kW staat voor kilowatt en kWh staat voor kilowattuur. Watt of kW is de eenheid van vermogen, bijvoorbeeld de laadsnelheid van een laadpaal of de kracht van een elektromotor. Een wattuur of kWh is een eenheid van energie. Het leveren van een vermogen van 1 kW gedurende 1 uur levert een hoeveelheid energie van 1 kWh. De eenheid kWh wordt onder andere gebruikt om de accucapaciteit van een elektrische auto aan te geven of het energieverbruik van een huis (of autorit) of de opbrengst van zonnepanelen.

NEDC

New European Driving Cycle. Een oud testprotocol uit 1992 om de energiezuinigheid van auto's te meten. Deze geeft vooral bij elektrische auto's onrealistische resultaten. De NEDC is opgevolgd door de WLTP.

Petrol head

Een soort geuzennaam die liefhebbers van brandstofauto's zichzelf gegeven hebben om aan te geven dat ze houden van auto's op fossiele brandstoffen. Petrol heads zijn vaak (maar niet altijd) geen voorstanders van EV's.

PHEV

Plug-in Hybrid Electric Vehicle. Een plug-in hybride met een kleine accu, geschikt om circa 30 tot 50 km elektrisch af te leggen. Naast een accu is er een tank met fossiele brandstof (benzine of diesel) aanwezig om de accu mee op te laden tijdens het rijden, die soms ook ingezet wordt voor de verwarming en airco. Dergelijke auto's werden enige tijd gesubsidieerd totdat bleek dat veel leaserijders er niet elektrisch mee reden (de auto rijdt dan erg onzuinig en stoot CO₂ uit).

Range anxiety

De angst om stil komen te staan met een lege accu omdat de eindbestemming net niet bereikt wordt. Dit doet zich vooral voor bij beginnende EV-rijders of mensen die nog geen EV hebben. Het tegenovergestelde is 'hypermilen'.

Alles over elektrische auto's

Regeneratief remmen

Remmen op de elektromotor door het gaspedaal los te laten. Hierbij fungeert de elektromotor als een dynamo waarbij energie wordt geproduceerd. Dit wordt weer in de accu's opgeslagen.

V2G

Vehicle-to-Grid. Een techniek waarbij de accu van een elektrische auto kan worden gebruikt om of het stroomnetwerk van energie te voorzien.

V2H

Vehicle-to-Home. Vergelijkbaar met V2G, maar om stroom terug te leveren aan het eigen huishouden in plaats van het elektriciteitsnet.

Waterstof

Een chemisch element dat als brandstof dient voor een brandstofcel.

WHO

World Health Organisation (Wereldgezondheidsorganisatie).

WLTP

Worldwide harmonized Light vehicles Test Procedure. Een nieuwe testmethode om het energieverbruik van (elektrische) auto's aan te geven. Dit is de opvolger van de NEDC en deze wordt sinds eind 2017 voor nieuwe modellen gebruikt.

SUV

Sports Utility Vehicle. Een auto met hoge instap, veel ruimte en vaak ook vierwielaandrijving.

4860 accucel

Nieuw type accucel - 48x60mm - van Tesla die eind 2020 aangekondigd werd. De cel is groter en bevat vijf keer zoveel energie als een 2170. Het gebruik ervan leidt tot 17% meer bereik. Samen met andere ontwikkelingen zelfs 40%.

18650 accucel

Klassieke lithium-accucel die iets groter is dan een AA penlight. Deze wordt in veel mobiele apparaten gebruikt, maar ook in sommige elektrische auto's. In feite is het een 16x65mm cel. De nul staat voor de cilindrische vorm.

TCO

Total Cost of Ownership. De totale kosten tijdens alle jaren van gebruik, inclusief onderhoud, brandstof, belastingen, afschrijving en aanschaf.

Index

Symbolen

1 fase 50, 52
 1- of 3-fase 92
 1x25A 50
 1x35A 50
 1x40A 54
 3 fasen 50
 3x16A 53
 3x25A 50, 53
 3x35A 51
 3x40A 51
 2030 41
 18650 196

A

aanhanger 26
 aanschafkosten 179
 accucapaciteit 139
 accucel 138
 accudegradatie 136, 142
 accuduur 76
 accu levensduur 135
 accumanagement 139
 accuontlading 140
 accupacks 136
 accupcentage 95
 accuproductie 129
 accurecycling 131
 accuverwarming 138
 actieradius 81
 afschrijving 31, 38
 Aiways U5 17, 90
 ampère 51, 52, 135
 Amsterdam Arena 133
 Android Auto 96
 anode 137
 Apple Carplay 96
 apps 25, 57, 76, 83
 Audi e-tron A6 17
 autobanden 119
 autocharge 63
 autoleven 123
 AutoPilot 75, 194

B

banden 74
 bandenspanning 74
 Battery Management System 138, 139
 Belastingdienst 50
 belastingen 31
 bereik 177
 BEV 194
 bijladen 26
 bijtelling 18, 37
 Bjorn Nyland 79
 blockchain 130
 BMW i3 23, 90
 BMW iX 17
 BMW iX3 17, 26, 104
 BPM 35
 brandstofcel 143, 148
 brandstoftank 146
 Bugatti Veyron 23
 bunkerolie 112
 ByD 157

C

caravan 26
 CCS 86, 194
 Chademo 48, 86, 194
 China 119, 128
 CO2 44, 105, 122, 126, 143
 CO2-emissie 121
 coronacrisis 13
 cradle-to-grave 120
 Cw-waarde 15, 73, 164

D

Dacia Spring EV 17
 DAF 158
 DC-lader 187
 destillatietoren 113
 distributieriem 37
 Drako GTE 17
 drivetrain 194
 druppel 51, 57

E

Ebusco 157
 Electrovette 173

Alles over elektrische auto's

elektriciteit 34
elektriciteitskosten 42
elektrificatie 134
elektrische bussen 44, 157
elektrische motoren 161
elektrische veerboten 44
elektrische vrachtwagens 158
elektrolyse 144
elektrolyt 137, 189
elektromotor 37, 69, 119
Energica 161
energiebeheer 136
energiebelasting 187
energiebelastingen 18
energie dichtheid 109, 166, 188
energieopslag 141
energieverbruik 26
Euro 7-norm 13
EV1 173

F

Fastned 63, 86, 177
FCEV 194
Fiat 500e 91
fijnstof 119
filerijden 70
financiering 31
flatfee-abonnementen 60, 178
Ford Mustang Mach-E 104
fossiele brandstof 108
fracking 110
Fuel Cell Electric Vehicle 143

G

garage 49
garantie 141
gascentrale 107
gelijkstroom 47
General Motors 173
gezondheid 117
Gigafactory 133
gratis laden 63
Greenpeace 126
grijze stroom 126
groene stroom 42, 122, 125
groepenkast 51
grondstoffen 129
Guess-o-Meter 67, 194

H

Harley Davidson 162
heffingskorting 43
Henney Kilowatt 172
hotel 85
Huawei 15
huisaccu 186
hypermilen 75, 195
Hyundai Ioniq 5 15, 26, 104
Hyundai Kona 23, 90, 104, 177

I

ICE 195
India 128
inductieladen 180
industriële revolutie 105
inverkeerstelling 36

J

Jaguar I-Pace 23, 26
Jedlix 184

K

kathode 137
kernenergie 107
Kia e-Niro 90, 104
Kia EV6 15, 26, 104
Kia Soul EV 46
kilometerheffing 38
kilowattuurmeter 50
klimaataakkoord 127
klimaatneutraal 17
klimaatverandering 105, 111, 114
kobalt 130, 132, 146
koelmiddel 142
koelsysteem 93, 139
kolencentrales 106, 127, 128
kolenstroom 129
koolstof 144
koolstofdioxide 105
koolstofemissie 107
kostenplaatje 31, 43
kou 24, 71
koude accu 71, 79
krabben 25
kW 34, 47, 195

kWh 195

L

laadcycli 136, 140
 laadhistorie 139
 laadinfrastructuur 128, 177
 laadpaal 35, 50, 51, 52, 83, 86
 laadpaal aanvragen 54
 laadpaal-etiquette 60
 Laadpaalnodig.nl 54
 laadpas 56, 58, 84
 laadpassen 58, 84
 laadpastop1 58
 laadpleinen 63
 laadvermogen 51
 levensduur 39
 LG 15
 LiFePO₄ 130
 Lightyear One 15
 Liliun Jet 167
 lithium 129, 135
 lithium-ijzerfosfaat 130
 lithium-ionen 137
 lithium-lucht 166
 lithium-mangaan 136
 LMO 136
 load balancer 51, 184
 Lotus Evija 17
 luchtkoeling 138
 luchtvervuiling 117
 luchtweerstand 15, 24, 68, 73, 74
 Lucid Air 15

M

maanrover 172
 Maingau 84
 maximale koppel 23
 maximale laadvermogen 92
 maximumsnelheid 22
 Mazda MX-30 17
 membraan 191
 Mennekes 48
 Mercedes EQS 17, 104
 meterkast 50, 52
 MG ZS EV 17
 MIA 37
 miljoen kilometers 37
 Mitsubishi i-MiEV 46

Mitsubishi Outlander 47
 Model S 93
 muurlader 50

N

navigatie 82
 navigatiesoftware 83, 95
 navigatiesysteem 76
 NCA 136
 NEDC 77, 195
 Nio EP9 17
 Nissan Ariya 104
 Nissan Leaf 23, 46, 90
 NMC 136

O

olie 109
 olievoorraad 108
 onderhoud 37, 174
 one-hand-driving 162
 one-pedal driving 20, 69
 Opel Corsa-e 90
 openbare laadpaal 55
 oprit 49
 Over-the-Air-updates 94

P

paarden 169
 parkeergarage 50
 petrol head 11
 Petrol head 195
 Peugeot e-208 90
 PHEV 47, 195
 Pipistrel 167
 plan B 84
 planning 87
 platform 96
 Plugsurfing 84
 Polestar 2 17, 27
 Porsche Taycan 104
 PowerWall 187
 ppmv 106
 praktijktests 79

Q

QuantumScape 192

R

range anxiety 65
recordpoging 75
recuperatie 20
regeneratie 20, 69
regeneratief remmen 20, 37, 119
remschijven 37, 119
Renault Fluence 12
Renault Twingo Electric 17, 91
Renault Zoe 90
restwaarde 32
routeplanners 83

S

saldereen 187
salderingsregeling 18, 42, 53
Scania 160
schakelbak 37
schakelen 23
Schuko 45
Seat Mii 17, 91
seizoensopslag 152
Shell 177
Shell Recharge 84
Skoda Citigo iV 17, 91
Skoda Enyaq 17, 26, 104
slim laden 184, 185
Smart EQ 91
smartphone app 94
smog 119
snelladen 139, 141
solid-state-accu 188, 189
Sono Sion 15, 91
Sony 15
State of Charge 76
steenkool 127
stilte 19
stopcontact 45, 50, 86, 186
stroomstoring 14
subsidie 111
SUV 91, 196

T

tankstations 155
tank-to-wheel 120
TCO 31, 196
Tennet 184

terugverdiertijd 42
Tesla Model 3 90
Tesla Model S 90, 176
Tesla Model X 26, 90
Tesla Model Y 17
Tesla Roadster 17, 176
thuisbatterij 186
thuisladen 49, 52
toekomst 177
trekhaak 26
Trump 128
tweedehands 31, 141, 179
Type 1 46, 86
Type 2 48, 51, 86

U

Umicore 132
updates 94
Urban eTruck 160

V

V2G 185, 196
V2H 196
vakantie 81, 87
Vandebron 184
vastrechtkosten 54
VDL 157, 158
Vehicle-to-Grid 185
veiligheidsmarge 75
velgen 74
verbrandingsmotor 108, 127, 174
Verlengde Privaat Aansluiting 49
verlengkabel 86
veroudering 139
voertuigemissie 115
Volkswagen e-Golf 90
Volkswagen ID.3 90, 104
Volkswagen ID.4 26
Volvo XC40 17, 26, 104
voorverwarmen 24, 71
VPA-regeling 49

W

warmtepomp 70, 94
waterstof 143, 144, 147
Waterstof 196

waterstofauto 146
waterstofpoeder 153
Wattuur 135
weerstandscoefficient 15, 73
wegenbelasting 35
well-to-wheel 120
WHO 196
windmolens 122
wisselstroom 47, 50
WLTP 78, 196

X

Xiaomi 15
Xpeng 15

Y

Yazaki 46
youngtimer 43

Z

zakelijke bijtelling 33
zelfrijdende auto's 193
Zero 161
zero emission 127, 133, 174
zonnepanelen 35, 42, 53, 122, 127
zuinig rijden 21
zuurstof 144
zziper 37